

Posudek DP Markéty Valešové: Úloha prostoru v psychologických románech *Vlčí jáma* a *Helimadoe*

Diplomová práce Markéty Valešové je zaměřena na analýzu prostorových reprezentací na dvou dílech žánru psychologické prózy, které jsou současně spojeny i dobou vzniku (1938 a 1940), a tedy i bází dobově ustáleného souboru poetických prostředků. Otázkou se proto stalo, v jaké podobě a jakým způsobem jsou v těchto textech konstruovány prostory jako sémantické klíče žánrových postupů - a to především v souvislosti s výstavbou charakteru a děje. V pozadí těchto úvah stála otázka, zda je možné studiem jednoho narativního elementu rozpoznat jak principy genologické, tak principy, které vedou k jedinečnému smyslu konkrétního literárního textu, který je komplexním významovým celkem, na němž spolupracují všechny jednotlivé složky narativní a šířeji sémantické výstavby. Jednoduše řečeno: jak se to má se vztahem mezi částí a celkem v onom mereologickém pojetí.

Pro práci byla zvolena dvě metodologická východiska, pomineme-li klíčovou práci Lydie Ginzburgové o psychologickém románu, která poskytla potřebný a pevný ideově-teoretický základ. Prvním východiskem se stalo Bachtinovo pojetí časoprostoru jako komplexní formálně-obsahová kategorie, jež, jak píše Bachtin, určuje žánr. Druhým východiskem se stal návrh vycházející z perspektivy kognitivní naratologie, která se soustřeďuje více na perspektivu, jež je v textu budována jako percepční, tedy je spojena s výstavbou čtenářova uvědomování si prostoru, a představila ji v podobě tzv. prostorových rámců Ruth Ronenová.

Markéta Valešová prokázala nejenom schopnost myšlenkově a nástrojově se zmocnit všech uvedených postupů – tj. jak teoretického rámce psychologické prózy, tak metod textové analýzy (přičemž obě metody nejsou difúzní s teorií, neboť jsou v logice tázání a metodologického příspěvku Lydie Ginzburgové). Autorka diplomové práce přitom tyto metody nepoužívá jako konkurenční, ale v jistém smyslu podnětně doplňující jedna druhou. Ovšem vedle této roviny, která prokazuje schopnost autorky osvojit si nástroje analýzy a umně je aplikovat na konkrétním materiálu, prokazuje Markéta Valešová citlivost pro samu logiku metody i pro primární literární text. Její práce tedy není mechanickým aplikováním sady nástrojů, ale živým a podnětným způsobem uvažování o principech světatvorby - a v této podobě doplňuje a rozvíjí naše poznání o použití postupů, které modelují čtenáře (implikovaný čtenář), a tedy určují pozici díla v literárním provozu. Výsledkem je text diplomové práce, který je pozornou a kritickou aplikací zvolených postupů, soustředěnou prací s literárním materiálem a sebevědomou interpretací sémiotiky prostoru jako klíče ke smyslu textu, ke konstrukci žánru i k příslušnosti díla na rovině vertikálního modelu literatury.

Z pohledu možných hodnotitelů by se text práce mohl zdát poněkud rozsáhlejší: téměř 200 stran nepředstavuje tradiční rozsah diplomové práce: Je však třeba zdůraznit, že text byl pozorně redigován a jeho rozsah není výsledkem vrstvení stejného či rozbředlým rozvíjením redundantního. I v této podobě je práce konzistentní, obsahově sevřená a dovedena na hranice, kde se poučeně prolíná metoda, analýza, interpretace a zobecnění.

Práce, kterou má komise nyní k dispozici, je prací, která se hlásí jak k literárně-analytickému výkonu, tak k výkonu teoreticko-interpretáckému. Na první rovině umožňuje svému čtenáři sledovat postup a uvažování, na druhé rovině přidává k pojetí prostoru výrazný vztah tohoto analytického instrumentu k možnostem identifikace modelového čtenáře a pozice textu ve vertikálním modelu literatury. Z uvedeného vyplývá, že školitel směřuje k tvrzení o výjimečném výkonu diplomantky v kontextu diplomových prací. Práce i její autorka jsou připraveny na obhajobu.